

Demokratisk aristokrati Trudi Jaegers maleri og tegninger av Kristoffer Jul Larsen.

Trudi Jaegers kunstneriske prosjekt har fulgt et sikkert spor i mer enn 15 år. Det er ikke dermed sagt at sporet er trygt. Hun har vært lojal mot et kunstnerisk ut-trykk som i sin enkelhet stiller seg åpent og sårbart til i møte med tilskuerens fortolkning og vurdering, og potensielle avvisning. Jaegers lange rekke av ma-lerier og tegninger utspiller seg hovedsakelig innenfor noenlunde det samme estetiske registeret, en enkel strek i ulike mørke farger på lyse bakgrunner, i et format tilpasset kunstnerens kropp. Sett under ett står kunstnerskapet frem som én langvarig meditasjon over flaten, streken, formen, fargen, lyset og rytmens muligheter innenfor en grunnleggende menneskelig ramme.

Illuminasjoner

Illuminations er som tittelen indikerer knyttet til lyset, dets rolle for å skape innsikt og for hvordan bildet trer frem for oss. Samtidig viser tittelen direkte til en av Jaegers mange kunstneriske inspirasjonskilder for arbeidet sitt, Arthur Rimbauds *Les illuminations* en samling prosadikt skrevet i perioden 1873–1875 (men først utgitt i 1886) som har blitt stående i litteraturhistorien som et *lysende* eksempel på kunstnerens inspirerte blikk på verden, en samling eksepsjonelt talentfulle og følsomme *syn* forfattet av en ung mann på knapt tyve år. Samling-en skulle også vise seg å være det siste Rimbaud skulle skrive som poet, den ble hans farvel til poesien. Tittelen viste fra poetens hånd til tradisjonen med hånd-dekorerte og illustrerte boksider, og diktene er likeledes eksempler på en selvde-finert og selvtilstrekkelig kunst, som til syvende og sist ikke peker ut over seg selv.

Rimbauds prosadikt synes meningstunge ved første øyekast, men ved nære-lesning blir det tydelig at det ikke finnes noen eksplisitt fortelling eller normal sammenheng i tekstene. I stedet fungerer de etter prinsipper om antydning, klang og drømmeaktige visjoner, som skulle bli skoledannende for symbolistisk poesi, en forløper for surrealismen og gjøre Rimbaud til skytshelgen for hele den modernistiske poesien som følge av hans kompromissløse tilnærming til diktingen. De første verselinjene av diktet som åpner de fleste utgaver av samlingen, «Etter Syndfloden», gir et talende eksempel:

Så snart tanken om Syndfloden hadde lagt seg,

Stoppet en hare i kløver og svaiende blåklokker og sa en bønn til regnbuen gjennom spindelvevet.

Å! edelstenene som gjemte seg, – blomstene som allerede så det.

I den skitne hovedgaten ble slakterbenkene gjort klare, og båtene ble trukket ned mot sjøen som reiste seg i trinn mot himmelen som på gamle tresnitt.

...

(Gjendiktet av Karin Haugane.)

Dette språket, fullt av slående og gåtefulle bilder som verken introduseres eller forklares, men som bare står der foran leseren med all sin utsigelseskraft som ikke synes å ha noe umiddelbart sted å gå uten leserens hjelp, har tilsynelatende lite å gjøre med Trudi Jaegers enkle, noen ganger nesten formalistiske, utforskinger av flaten, streken, formen, fargen, lyset og rytmen. Imidlertid eksisterer det en nær sammenheng mellom disse to uttrykkenes holdning overfor sitt publikum, i deres utilnærmelige åpenhet, på en og samme tid lukket om seg selv og sine egne eksperimenter og forsøk, nesten avvisende, og likevel fullstendig tilgjengelig, uten krav til forkunnskap eller annen dannelse for den tolkning og meningskaping som publikum måtte finne for godt å iverksette.

Rom for bilder og materialitet

Sentralt i Jaegers prosjekt står ønsket om å skape et åpent rom for å forholde seg til bildene hennes. I dette arbeidet spiller naturligvis bildenes egen åpenhet en essensiell rolle, men nesten like viktig er omgivelsenes påvirkning på vår erfaring av bildene. Jaeger har de senere årene vært opptatt av modernismens arki-tektiske mester, Le Corbusiers arbeider knyttet til menneskets minimumsbehov i en bolig, som munnet ut i hans *Le petit cabanon*, et hus i miniatyr som besvarte spørsmålet om hva et menneske trenger. Innenfor en slik minimal arki-tektur oppstår også muligheter for en annen tilstedeværelse i møte med bilder.

Oppmerksomheten omkring tilstedeværelse var i utgangspunktet rettet mot kunstneren og hennes konsentrasjonspunkt i arbeidet. Til utstillingen i Kabuso, et utstillingsrom Trudi Jaeger kjenner godt, har hun imidlertid gått videre med ideen om et frirom og skapt et eget rom for tilskuerens frakobling. Hennes fenomenologisk

inspirerte tilnærming til kunsten vektlegger at verden ikke opptrer foran oss, men at vi er kastet inn i verden, fullstendig nedsenket i dens stofflig-het, uten mulighet til å egentlig avgrense verden fra vår erfaring av og samhandling med den. Forsøket på å skape konkrete, frie rom for å se, skape og reflektere over kunstverk er et forsøk på å anerkjenne og behandle denne kjensgjerningen på en måte som kan gi innsikt, realitetsorientert uten å miste fantasien.

Både maleriene og tegningene Jaeger produserer er laget med pensel, det som skiller dem er underlaget. Maleriets lerret og penseltegningenes papir underlegges en nitid oppmerksomhet forut for fargepåføringens utløsende hendelse. Bildenes få bestanddeler – et fåtall streker, en meget begrenset palett – bidrar til å forsterke meningsintensiteten knyttet til hver del, og bakgrunnens materialitet deltar kraftfullt i spillet mellom form, farge og uttrykk, som en taus forsterker av bildets iboende logikk. Ofte tar Jaeger også i bruk hvitt og andre farger som er lysere enn lerretenes og papirenes gulnende og grånende toner og slik understrekes underlagets bærende tilstedeværelse i enda større grad. Denne oppmerksomheten rettet mot bestanddelenes materielle samspill speiler Jaegers interesse for naturens uttrykk, som en sammenstilling av landskapets topografi, flora og lys.

Jaeger har gjennom hele sitt kunstnerskap jobbet i tett dialog med naturen. Fra hennes impresjonistiske studentarbeider, en personlig formidling av det til dels overveldende møtet med norske fjell, til senere reiser i mer eller mindre kultiverte landskap, fra romerske parker til vulkanske øyer, har kunstnerskapet etter hvert tatt en mer ekspresjonistisk, men samtidig mer lavmælt retning. Dialogen med naturen er typisk for hvordan Jaeger jobber, med et utstrakt nett av visuelle, litterære, musikalske, botaniske og geografiske referanser som virker inn i og former den kreative prosessen hennes.

I tiden forut for denne utstillingen har Jaeger blant annet reist i Bretagne, i kystområdet La Côte Sauvage, og i lynghiene i Nordhordland, vestvendte kystlandskap som vender seg mot henholdsvis Atlanterhavet og Nordsjøen. Gjennom disse landskapene som preges av å utgjøre en slags grense mellom hav og land, har hun studert floraen og dens tilpasning til sine omgivelser og forholdet mellom plantenes tekstur og kystområdets lysspill mellom himmel, hav og land. I dette lysspillet

er den sakte tilvenningen til fargens karakter, fra førsteinntryk-kets mørke til den senere verdsettelsen av fargenes dype lyd, et sentralt fenomen som Jaeger gjentar igjen og igjen i sine mange variasjoner over grunnfiguren: strekens ferd over det tomme lerretet.

Prosess, lag, tid

Trudi Jaeger lager en lang rekke bilder etter hverandre hvor hun utforsker lignende uttrykk og fargepaletter. Denne høye produktiviteten henger nøye sammen med både bildenes interne sammenheng og den prosessuelle karakteren som preger hele kunstnerskapet. Den velforberedte improvisasjonen over et tema er en av musikkens mest velbrukte former, både i folkemusikk og kunstmusikk, en garantist for tradisjonens overlevelse og fornyelse. Det er den samme formen som sikrer sammenhengen i Jaegers praksis.

Kunstnerskapet preges av serialitet, en gjentakelse av en utgangsposisjon og et kalligrafiinspirert skapende utfall, ulike gester, som fører til en sakte utvikling, hvor gjentakelsen stadig utvikler nye uttrykk, og hvor likheten mellom de mange ulike bildene understreker elementene i dem som skiller dem ad og som gir hvert bilde sin identitet. For de er virkelig vidt forskjellige i all sin enkelhet. Og tilførselen av nye inspirasjonskilder, både av visuell og ideell art fører til en stadig fornyelse av uttrykket.

Måten Jaeger jobber med og presenterer tegningene på papir understreker denne kvaliteten. I mange år nå har hun presentert tegningene på spesialbygde bord, hvor de har ligget stablet over hverandre, mens papirets gjennomskinnelige kvalitet har latt deler av det underliggende skimtes. Denne lagvise organiseringen ligner skalledyrenes vekst hvor nye lag sakte tilføres skallet og synliggjør tidens gang. Samtidig har Jaeger utviklet en annen visningsform som virkelig understreker tegningenes prosessuelle karakter. I en taus koreografi løfter hun tegningene fra en stabel til en annen, og demonstrerer dermed performativt hvordan det serielle i prosjektet former bildene.

Det blir svært synlig hvordan kvaliteter som rom og stillhet endrer seg fra bilde til bilde, hvordan ulike mellomrom og pauser gjør seg gjeldende i flaten. Formens

stadig endrende intensitet og måten fargene på ulikt vis spiller med bakgrunnen fremheves av seriens sammenstilling av ulike varianter. Likevel er det ikke snakk om noen enkelt fremadskridende serialitet hvor en simpelthen legger litt til og trekker litt fra, à la den vi kan finne hos minimalistene. I stedet er hver enkelt skapende hendelse reelt unik i sitt uttrykk, i sin gjentakelse og i sitt brudd, som hos Brice Marden, Joan Mitchell eller Cy Twombly, noen av Jaegers mest sentrale inspirasjonskilder.

Gjentakelsen har vært den skapende grunnformen i Jaegers kunstnerskap de siste årene. Ikke gjentakelse i form av å gjennomgå den samme prosessen om og om igjen, men som kreativt grep for å utvikle nye uttrykk som kan fange og opplyse de delene av virkeligheten hun velger å rette oppmerksomheten mot.

Aristokratisk åpenhet

Jaegers kunstnerskap preges av en aristokratisk åpenhet som ikke stiller andre krav til publikum enn deres interesse og oppmerksomhet. Dette kravet er både ekskluderende og inkluderende. Ved å jobbe innenfor et uttrykk som ikke stiller krav til tilskuerens forkunnskaper eller konseptuelle allianse med kunstneren skaper hun en radikalt åpen kunst. Der kan verkene med all rett tolkes i de aller fleste retninger, selv om uttrykket for den enkelte tilskueren kan synes fullsten-dig entydig.

Verkene hennes er lukket om seg selv og sin utforskning av forholdet mellom flaten, streken, formen, fargen, lyset og rytmen, og måten dette formidles gjennom gjentakelsens grunnform som gjør endring synlig. Denne utforskningen er fascinerende, og framviser en estetisk sikkerhet som er fullstendig imponerende, men det er ikke i utgangspunktet mer å hente i bildene enn det de viser i overflaten. Det kan høres ut som surmaget kritikk, men er i realiteten bare en stadfesting av hvilken kunst Jaeger bedriver.

At Trudi Jaeger i sitt arbeid med disse estetiske kvalitetene henter inspirasjon fra naturens rikholdige reservoar av inntrykk, eller fra andre erfaringer av mer eller mindre privat art, bryter ikke egentlig med en slik bedømmelse. Det er snarere informasjon som er interessant for den lærevillige tilskuer, men om vi ikke har vært i Bretagne eller i Nordhordlands lyngheier er det vanskelig å vite hvordan vi skal bruke informasjonen om hennes forarbeid, annet enn som en forsikring om

at det ligger noe bakenfor fargevalgene og formene vi presenteres. Her finner vi en av den abstrakte kunstens mest aristokratiske kvaliteter, dens ufravikelige krav til tilskueren om å akseptere at det som fremstilles har en inter-esse, utelukkende i kraft av seg selv og sitt uttrykk.

Samtidig er Jaeger opptatt av å skape et eget rom for tilskueren, for at denne skal ha plass og frihet til å utnytte den fortolkende posisjonen hen blir tvunget inn i av kunstverket. Og i denne omsorgen finner vi en av Jaegers mest åpne gester overfor sitt publikum. Å ikke tvinge tilskueren inn i en gitt posisjon, men å gi denne rom til å sanse og tenke, innebærer en likestilling i forholdet mellom kunstner og tilskuer som til syvende og sist er ganske radikal. Og når det gjøres på en måte som heller ikke gjør krav om en eller annen tilbakebetaling i form av et bidrag til utstillingen, slik vi ser i så mange andre publikumsorienterte pro-sjekter, har Jaeger i sannhet bidratt til å skape en ramme rundt tilskueren som lar denne gå kunsten hennes i møte på det mest fruktbare vis, så sant tilskueren er interessert.

I alle sine estetiske referanser og preferanser viser Trudi Jaeger at hun bærer videre en senmodernistisk arv i maleriet. Dette gjør hun imidlertid innenfor et poetisk og estetisk uttrykk som er så forlokkende at det vanskelig kan anklages for å romme modernismens overdrevne strenghet. Hennes aristokratiske holdning viser seg først og fremst i hennes likestilte tilnærming til tilskueren.

Teksten er skrevet i forbindelse med utstillingen *Quartus Illuminations - Atlas Litteralis* på Kunsthuset Kabuso 14. april – 20. mai 2018.

Kristoffer Jul-Larsen (f. 1981) er litteraturviter og jobber som universitetslektor i norsk litteratur ved lærerutdanningen på Nord universitet og som fagkonsulent i programavdelingen ved Bergen Offentlige Bibliotek. Jul-Larsen forsker på litteratur formidling i radio og har publisert artikler og kritikker i publikasjoner som *Kunstkritikk.no*, *Vagrant*, *Syn og Segn*, *Billedkunst*, *klassekampen*, *Bergens Tidende* og *Agora*, og er tidligere redaksjonsmedlem i *Fett*.